נציבות תלונות הציבור על שופטים

תאריך: כ"ח אייר תשס"ח
02 יוני 2008

חוות דעת 6/08 חלק ב'

נציבות תלונות הציבור על שופטים

אל מול מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור הכללי (השלמה)

1. בהמשך לנייר העמדה המשתקף בחוות דעת 6/08 א', התקבל מכתב המבקר עליו ענינו במכתב המובא להלן כחוות דעת 6/08 ב':

2. המחלוקת בין נציבות תלונות הציבור על שופטים (להלן – **הנציבות**) לבין המבקר, היא עניינית, רצינית ולגיטימית, ואין בה עימות אישי. יחד עם זאת, לא נחה דעתי מעמדתו של המבקר המובעת במכתבו הנ"ל, ומבקשת אני להעמיד דברים על מכונם, כדלקמן:

(א) הסברו של המבקר כי הביקורת הנעשית על-ידו אינה נוגעת להחלטות השופטים או פסיקותיהם, היא מן המפורסמות שאינן צריכות ראייה. לא רק המבקר אינו מוסמך לבקר החלטות שיפוטיות של השופטים אלא גם הנציבות אינה מוסמכת לעשות כן. ביקורת כזו מופעלת על-ידי המערכת השיפוטית בלבד, לערכאותיה. לפיכך חוזרת המחלוקת בעניין הסמכות לשאלת זהות הגוף המוסמך על-פי חוק לבקר ליקויים ב"התנהגות שופטים במסגרת מילוי תפקידם לרבות דרך ניהול משפט על ידם" כלשון החוק. למטרה זו הוקמה הנציבות על פי חוק והחלה לפעול ב-1.10.2003. הקמתה באה על מנת למלא חֶסֶר של גוף חיצוני, עצמאי, ניטרלי, ריכוזי וייחודי לטיפול בתלונות על התנהגות והתנהלות שופטים. לפיכך, האמירה כי בעבר נעשו על-ידי המבקר או מבקרים קודמים לו, פעולות ביקורת דומות, אינה רלבנטית, משום שבעבר לא היתה נציבות ומשום שככל שנעשו בעבר פעולות ביקורת על-ידי המבקר על בתי המשפט, הן התמקדו בעיקר בליקויים של עובדי מזכירות ומינהלה.

(ב) הקביעה, כי המבקר – בשונה מהנציבה – עוסק בביקורת מערכתית יזומה מחייבת גם היא הבהרה. אכן, הנציבות אינה מוסמכת ליזום טיפול בנושאים אלא היא מטפלת בתלונות פרטניות שההחלטות וההמלצות בהן משליכות על היבטים כלליים ומערכתיים של ליקויים בהתנהגות והתנהלות שופטים. זאת ועוד, הנציבות מבררת לא רק תלונות פרטניות אלא גם "בקשות בירור" המוגשות לה מכוח-החוק על-ידי נשיא בית המשפט העליון או שר המשפטים ומאפשרות טיפול בבעיות כלליות ובליקויים חוזרים בהתנהגות או התנהלות שופטים. היא

ירושלים: נחום חפצדי 5, בית עופר, גבעת שאול 95484 טל' 02-6595511 פקס' 02-6595516
חיפה: פל-ים 15 א' 31999, טל' 04-8634096 פקס' 04-8634099

עושה כן גם באמצעות מעקב אחר תיקונם של ליקויים שהתגלו; באמצעות בחינת מצבת התיקים של שופט מסוים, במקרה שקיים חשש שהליקוי שהתגלה אינו נוגע רק לתיק מסוים של אותו שופט; באמצעות הסקת מסקנות והמלצות רוחב המובאות לידיעת כל השופטים על דרך של חוות דעת כלליות שמטרתן מניעתית; ועוד. (בהקשר זה, יצוין, כי לאחרונה הוגשה הצעה לתיקון חוק הנציבות ובה סעיף המעניק לנציבות השופטים בישראל סמכות דומה ליזום בירור, כפי המצב במרבית נציבויות התלונות בעולם).

(ג) סמכויות הבירור והחקירה שהוענקו לנציבות, הן רחבות וגמישות. הנציבות אינה כפופה לסדרי הדין ולדיני הראיות והוענקו לה סמכויות כשל ועדת חקירה, בכל הנוגע לזימון עדים למסור ידיעה או מסמך נדרשים.

(ד) לבסוף, חוק הנציבות הוא חוק מאוחר וספציפי. הוא אמנם איננו חוק יסוד אולם אין הדבר גורע כהוא זה מהסמכויות שהוקנו לנציבות בחוק. מעמדו וכבודו של חוק יסוד: מבקר המדינה במקומו מונח, אלא שאין בחוק יסוד זה כדי להקנות למבקר סמכויות שלא הוקנו לו מלכתחילה ושהוקנו לנציבות בחוק חדש על פיו הוקמה. (לאחרונה המליץ המכון הישראלי לדמוקרטיה על עיגונו החוקתי של מוסד נציב תלונות הציבור על שופטים, ראה: **חוקה בהסכמה** (2005) 125).

3. סוף דבר. הנציבות והמבקר הם שני גופי ביקורת המופקדים על פלחים שונים של הביקורת הציבורית העליונה בישראל. סמכויותיהם של הגופים נחלקות על-פי זהות הגורם המבוקר, כשהנציבות מטפלת בשופטים בלבד ואילו מבקר המדינה והנציב הכללי מטפל בגורמים מבוקרים ברשות המבצעת.

בכבוד רב,

ט' שטרסברג-כהן
נציבת תלונות הציבור על שופטים